

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Povinnost obecných soudů při posuzování kritérií střídavé péče

Obecné soudy při posuzování musí vycházet ze skutečnosti, že oba rodiče mají právo se na péči a výchově dítěte podílet stejnou měrou, což odpovídá právu dítěte na péči obou rodičů. Pokud je dítě svěřeno do péče pouze jednoho z nich, musí být nezletilému umožněn styk s druhým rodičem v takovém rozsahu, aby docházelo k co největšímu naplňování zásady rovné rodičovské péče.

Ústavní soud v nálezu zdůrazňuje, že pokud není rozhodnutím soudu vyhověno rodiči žádajícím o střídavou péči, musí být toto rozhodnutí přesvědčivě odůvodněno s odkazem na vypořádání se jednotlivými kritérii, přičemž by měl soud rovněž uvést kroky, které mohou vést k odstranění překážek, které střídavé péči brání.

Ústavní soud svým nálezem ze dne 3. května 2022, sp.zn. I. ÚS 3065/21 (dále jen „nález“) rozhodoval o ústavní stížnosti otce nezletilého (nar. 2016) v souvislosti s jeho návrhem na svěření nezletilého do střídavé péče s intervalem střídání po 1 týdnu.

Stručná geneze věci

Původně byl syn stěžovatele svěřen do výlučné péče jeho matky, přičemž byl stěžovateli stanoven styk v rozsahu necelých 3 dnů v týdnu, a to rozsudkem okresního soudu ze září roku 2019. Otec nezletilého následně v květnu roku 2020 podal návrh na svěření nezletilého do střídavé péče obou rodičů s rovnocenným intervalem střídání (1 týden). V řízení o návrhu stěžovatele došel soud prvního stupně po provedeném dokazování k závěru, že existují překážky, které brání střídavé péči, a to (i) nízký věk dítěte, (ii) vysoké pracovní vytížení otce, (iii) špatná komunikace rodičů, (iv) špatná adaptace nezletilého na změny, (v) odmítavý postoj psychologů, (vi) náročnost střídavé péče a (vii) nezanedbatelná vzdálenost mezi bydlištěm otce a matky. Proti rozsudku okresního soudu podal stěžovatel odvolání, o kterém krajský soud rozhodl tak, že rozsudek okresního soudu potvrdil. Stěžovatel následně podal předmětnou ústavní stížnost.

Obecná východiska pro rozhodování o střídavé péči

Ústavní soud v bodě V. písm. a) odůvodnění nálezu shrnuje nejdříve obecná východiska pro rozhodování o střídavé péči. Uvádí, že *„prioritním měřítkem pro svěření dítěte do střídavé péče není ani (mnohdy subjektivní) přání jednoho z rodičů, ale nejlepší zájem dítěte (srov. čl. 3 Úmluvy o právech dítěte).“* Třebaže Ústavní soud klade důraz na zájmy dítěte, neignoruje práva rodičů, když uvádí, že úkolem obecných soudů *„je ovšem zároveň na základě uplatnění zásady proporcionality nalézt řešení, které nebude nepřiměřeně omezovat ani právo žádného z rodičů zaručené v čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.“* **Z nálezu vyplývá, že obecné soudy při posuzování musí vycházet ze skutečnosti, že oba rodiče mají právo se na péči a výchově dítěte podílet stejnou měrou, což odpovídá právu dítěte na péči obou rodičů. Pokud je dítě svěřeno do péče pouze jednoho z nich, musí být nezletilému umožněn styk s druhým rodičem v takovém rozsahu, aby docházelo k co největšímu naplňování zásady rovné rodičovské péče. Odchylné uspořádání musí být obecnými soudy dostatečně odůvodněno, a to ochranou jiného legitimního zájmu.**

Ústavní soud rovněž zrekapituloval závěry ustálení judikatury ohledně kritérií, která musí obecné soudy z hlediska nutnosti zohlednění nejlepšího zájmu dítěte vzít v úvahu při rozhodování o úpravě výchovných poměrů. Těmito jsou (i) existence pokrevního pouta mezi dítětem a osobou usilující o jeho svěření do péče, (ii) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče dané osoby, (iii) schopnost osoby usilující o svěření dítěte do péče zajistit jeho bezproblémový vývoj a jiné potřeby a (iv) přání dítěte. V kontextu těchto kritérií uvedl Ústavní soud v nálezu, že *„naplňují-li oba rodiče všechna kritéria přibližně stejnou měrou, je třeba vycházet ze zmíněného ústavněprávního předpokladu, že je v nejlepším zájmu dítěte být svěřen do péče obou rodičů. Tento předpoklad lze vyvrátit, nicméně jsou k tomu zapotřebí pádné a objektivní důvody (např. specifický zdravotní a psychický stav dítěte či velká vzdálenost mezi rodiči.“*

Ústavní soud v nálezu zdůrazňuje, že pokud není rozhodnutím soudu vyhověno rodiči žádajícím o střídavou péči, musí být toto rozhodnutí přesvědčivě odůvodněno s odkazem na vypořádání se s jednotlivými výše nastíněnými kritérii, přičemž by měl soud rovněž uvést kroky, které mohou vést k odstranění překážek, které střídavé péči brání.

Hodnocení užitých kritérií tvořící překážku střídavé péče

Ústavní soud posuzoval, zda kritéria použitá obecnými soudy v posuzované věci: (i) nízký věk dítěte, (ii) vysoké pracovní vytížení otce, (iii) špatná komunikace rodičů, (iv) špatná adaptace nezletilého na změny, (v) odmítavý postoj psychologů, (vi) náročnost střídavé péče a (vii) nezanedbatelná vzdálenost mezi bydlištěm otce a matky, jako protiargumenty ke střídavé péči, byla ústavně konformní a zda při jejich aplikaci nedošlo k porušení základních práv stěžovatele.

Ve vztahu ke kritériu *nízkého věku* nezletilého Ústavní soud v nálezu uzavřel, že toto kritérium jako překážka střídavé péče nemůže v řešeném případě obstát. Uvedl, že *vyloučit střídavou péči není možné jen s obecným odkazem na nižší věk dítěte, ledaže se jedná o dítě závislé na matce z důvodu kojení, jelikož pouhý odkaz na nízký věk dítěte nepostačuje.* Nízký věk tedy může být v individuálních případech pro střídavou péči překážkou, avšak v řešeném případě tomu tak nebylo. Nález zdůrazňuje, že pokud obecné soudy dojdou k závěru, že nízký věk dítěte je překážkou pro střídavou péči, musí tento svůj závěr přesvědčivě odůvodnit s odkazem na konkrétní skutečnosti, jenž střídavou péči vlivem tohoto kritéria vylučují.

Ústavní soud posuzoval rovněž kritérium *vysokého pracovního vytížení otce nezletilého*, které mělo dle odvolacího soudu tvořit překážku střídavé péče. Ústavní soud k tomuto v nálezu uvádí: *„Ačkoliv podrobnější vodítka v tomto směru v judikatuře Ústavního soudu chybí, není pochyb o tom, že pokud již nezletilý chodí do předškolního či školního zařízení, pracovní vytíženost může tvořit překážku střídavé péče toliko v mimořádných případech, které brání rodiči postarat se o dítě v delších časových úsecích (typicky voják na zahraniční misi, řidič kamiónu s dlouhodobými cestami do zahraničí atd.). Standardní pracovní poměr dle zákoníku práce, byť by byl i z různých hledisek náročný (zde vedoucí lékař), k takovým výjimkám nepatří, a to ani, pokud má stěžovatel další (velmi nízké) úvazky mimo hlavní pracovní poměr. Opak by znamenal v podstatě diskriminaci na základě zaměstnání.“* Z uvedeného vyplývá, že kritérium pracovní vytíženosti či kritérium samotného druhu zaměstnání se jako překážka pro střídavou péči uplatní toliko ve výjimečných případech. Ústavní soud ve svém nálezu nevylučuje, ale spíše podporuje myšlenku, že by se v případě pracovního vytížení rodiče mohly do péče zapojit i osoby rodiči blízké. Lze uzavřít, že kritérium vysoké pracovní vytíženosti ve světle tohoto nálezu ve většině případu nemůže obstát.

Nález se věnuje také kritériu *nedostatečné komunikace rodičů*, kterou považovaly oba obecné soudy za hlavní překážku střídavé péče. Ústavní soud v nálezu odkazuje na ustálenou judikaturu, dle které *absence či horší úroveň komunikace mezi rodiči nemůže vést sama o sobě k vyloučení střídavé péče, protože by se jednalo o ústupek vzájemné rivalitě rodičů a otevíral by se prostor ke zneužití*

*postavení rodiče, který měl dosud dítě v péči. Nález však nevylučuje, že by komunikace rodičů překážku pro střídavou péči tvořit mohla. Obecné soudy se mají dle nálezu v případě nedostatečné komunikace nejdříve pokusit o vylepšení vzájemné komunikace a vztahu obou rodičů před samotným rozhodnutím o tom, že střídavou péči za této situace nelze uložit. Pokud však skutečně nebude možné vlivem nedostatečné komunikace střídavou péči uložit, jsou dle nálezu obecné soudy povinny zkoumat, který z rodičů nese vyšší míru odpovědnosti za nevhodnou komunikaci. Odpovědnost rodiče mají následně obecné soudy zohlednit v úvaze o rozsahu styku, přičemž je na soudech vyžadováno řádné zdůvodnění těchto úvah podložené důkazy. Nález rovněž předkládá hodnotící měřítko *nedostatečné komunikace mezi rodiči*, když uvádí, že „obecné soudy raději než poukazovat na nedosažení obvykle nedostižné mety bezvadné komunikace měly úroveň komunikace realisticky posuzovat ve světle rozsahu a účelnosti výměny informací vyžadované v modelu střídavé péče oproti péči výlučné“, přičemž shrnuje a uzavírá, že „obecně není u vyžadovaného obsahu a kvality komunikace rodičů mezi modely výlučné a střídavé péče velký teoretický ani praktický rozdíl.“*

Kritérium užitá jako argument proti střídavé péči v řešeném případě obecnými soudy v podobě *špatné adaptace nezletilého na změny* nebylo dle nálezu dostatečně odůvodněno, když měly obecné soudy selektivně hodnotit skutkové okolnosti, na základě kterých učinily závěr, že špatná adaptace nezletilého na změny představuje překážku střídavé péče. Nález zdůrazňuje, že stabilita je důležitým faktorem ve výchově dítěte, avšak nemůže být tato samotná překážkou střídavé péče. Pokud by obecné soudy odmítaly s odkazem na stabilitu prostředí střídavou péči, nebo jakékoliv změny v rozsahu styku a péče, fakticky by docházelo k tomu, že by se prostředí nezletilého ještě více stabilizovalo a tím spíše by v budoucnu jakákoliv změna byla nemožná. Nález opětovně ve vztahu k tomuto kritériu zdůrazňuje povinnost obecných soudů řádně zdůvodňovat, proč právě toto kritérium představuje překážku střídavé péče.

K užitému kritériu *odmítavého postoje psychologů* se Ústavního soud v obecné rovině v nálezu nevyjadřuje. V případě stěžovatele toliko dovodil, že závěr obecných soudů je v extrémním nesouladu se zjištěnými skutečnostmi.

Náročnost střídavé péče byla v řešené věci spatřována zejména v neustálé potřebě stěhování nezletilého, což obecné soudy považovaly za závažný zásah do jeho potřeby stabilního výchovného prostředí, přičemž z tohoto obecné soudy dovodily, že „*střídavá péče je vhodná pouze pro děti řádně se vyvíjející, dostatečně psychicky odolné, netrpící žádným závažným problémem.*“ Nález se k tomuto kritériu vyjadřuje tak, že frekvence střídání prostředí je v případě výlučné péče jednoho z rodičů častější, nežli tomu je u péče střídavé. Jinak tomu není ani v posuzovaném případě, kdy se nezletilé dítě na základě původního rozsudku přesouvalo mezi matkou a otcem čtyřikrát za 14 dnů. Frekvence u střídavé péče by byla toliko poloviční. Ústavní soud ve vztahu k tomuto kritériu konstantně setrvává na svých závěrech, že se nelze spokojit s vyloučením střídavé péče toliko s odkazem na toto kritérium. Vyloučení střídavé péče musí být obecnými soudy přesvědčivě odůvodněno s odkazem na konkrétní skutečnosti, ze kterých je možné náročnost střídavé péče dovozovat.

Nález ve vztahu ke kritériu *nezanedbatelná vzdálenost mezi bydlištěm otce a matky* uvádí, že obecné soudy v řešeném případě vyhodnotily vzdálenost mezi oběma rodiči (35 km) v rozporu s ustálenou judikaturou, když se tato dle nálezu neblíží limitům dovozeným judikaturou. Nález rovněž uvádí, že nejen vzdálenost, ale i vliv přesunů na nezletilé dítě musí být předmětem posuzování ze strany obecných soudů. V posuzovaném případě měly obecné soudy rovněž chybně zhodnotit dopady přesouvání na nezletilé, když ze spisu nevyplývá, že by dosavadní dojíždění mělo na nezletilé negativní dopad. V posuzované věci bylo shledáno, že hodnocení kritéria vzdálenosti obecnými soudy bylo v extrémním rozporu se zjištěnými skutečnostmi.

Střídavá péče nebo výlučná péče s „širokým“ stykem

Nález se zabývá rovněž posouzením rozdílů mezi střídavou a výlučnou péčí s „širokým“ stykem, přičemž uvádí, že se rozdíly těchto dvou odlišných modelů stírají a dochází k jejich čím dál většímu překryvu. „Na základě uvedeného by se mohlo zdát, že je v podstatě jedno, jestli obecný soud zvolí například model výlučné péče s širokým stykem pro nerezidentního rodiče nebo střídavé (nestejněměrné) péče. Podobnou logiku nicméně Ústavní soud musí odmítnout.“ Nález k těmto dvěma modelům uvádí, že dle ustálené judikatury Ústavního soudu je střídavá péče zpravidla preferovaným modelem, a to zejm. z toho důvodu, že střídavá péče zajišťuje „rovnocenné postavení obou rodičů, ve kterém se žádný z nich nemůže opírat o větší „oprávnění“ na dítě a tento argument využívat při sporech s druhým rodičem.“ Nález ve vztahu k těmto modelům uzavírá, že by obecné soudy měly upřednostnit model střídavé péče, a to i střídavé péče nestejněměrné, před výlučnou péčí jednoho z rodičů s určeným stykem rodiče druhého. Možnost soudů přikročit k modelu výlučné péče jednoho z rodičů není dle nálezu vyloučena, ale v takovém případě se poté „jedná o výjimku a obecný soud je povinen v takových situacích podat přesvědčivé důvody pro svůj postup a zároveň předestřít, za jakých podmínek a kdy by v budoucnu byla změna na střídavou péči v daném případě realizovatelná, ideálně rovněž při stanovení konkrétních opatření, které by takové změně napomohly dosáhnout“.

Shrnutí

Výše popisovaný nález představuje určitý přelom v rozhodovací praxi, jenž má potenciál rozšířit model střídavé péče do vícero rodin, jelikož obecné soudy již nadále nebudou moci střídavou péči zamítat tak jednoduše, jak tomu bylo doteď. Nález jednoznačně určuje, že střídavá péče musí být preferovaný model péče o nezletilého. Pro zamítnutí modelu střídavé péče již nebude postačovat vágní zdůvodnění nevhodnosti střídavé péče, ale ve světle nálezu budou obecné soudy nuceny každé kritérium bránící střídavé péči řádně odůvodnit s odkazem na konkrétní skutečnosti. Obecné soudy budou rovněž nuceny poskytnout neúspěšnému rodiči v rámci odůvodnění popis kroků, které mohou vést k odstranění překážek, které střídavé péči brání.

JUDr. David Řezníček, LL.M., Ph.D.,
advokát

Jakub Souhrada

REZNICEK & CO.

[Řezníček & Co. s.r.o., advokátní kancelář](#)

Krajinská 281/44
370 01 České Budějovice

Tel.: +420 386 323 247

e-mail: reznicek@reznicek.com

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)